

24.01 Batı Felsefesi Klasikleri

Prof. Rae Langton

V. Kant

Ders 20. Kant ve Aristoteles Karşılaştırması

(1) *Kant ve Aristoteles: Eylemlere karşı karakter*

Koşulsuz Buyruk (Evrensel Kanun Formülündeki) eylemlerin ahlaki doğruluğu için bir test gibi gözüküyor ki bu da eylemlerin Kant için sahnenin merkezinde olduğunu ve onların doğruluğunun bir prensibe tatbik edilmesiyle keşfedileceğini gösteriyor. Aristoteles böyle bir test önermiyor ve onun ilgisi, iyi arkadaşlığın erdemleri, estetik takdir, dürüstlük ve geri kalanlar da dâhil olmak üzere, karaktere yöneliktir. Eylemin doğru olup olmadığı hakkında bir test olduğu zaman, ‘erdemli bir insan bunu yapar mı?’yı sorarak cevabımızı alırsak.

(2) *Kant ve Aristoteles: eylemlere karşı duygular*

[Erdem] hisler ve eylemlerle ilgilidir ve bunlar aşırılığa, noksanlığa ve orta yollara açıktır. Mesela korkmuş olabiliriz ya da kendimize güveniyor ya da şehvetli ya da kızmış ya da merhamet gösteriyor olabiliriz... ancak doğru zamanda, doğru şeyler hakkında, doğru kişilere, doğru bir amaç için ve doğru bir şekilde [bu duygulara sahip olmak] orta yol ve en iyi durumdur, ve bu erdeme uygundur. Benzer şekilde, eylemler de aşırılığa, noksanlığa ve orta yollara açıktır. (*Nichomachean Ethics* 1106b)

Erdemli kişilerin duyguları yerinde olmalıdır ve eylemleri ile uyumlu olmalıdır. Kant için, belirli duygulara sahip olmak erdemün bir parçası ya da doğru eylemin bir parçası değildir: Onun duygulara ya da hislere olan ilgisi onların doğru eylemi engelleyici kapasiteye sahip olmasıyla alakalıdır ve Kant duyguların ödevlerle çatışacağını varsaymaya eğilimlidir. Birinin eylemi, örneğin sempatik duygular olmasa ve insanlardan nefret etse dahi ahlaki bir değere sahiptir.

(3) *Kant ve Aristoteles: ödev-bağlı (‘deontik’) dil’e karşı erdem-bağlı (‘aretaic’)*

Aristotelesçi erdem teorisyenleri, ‘gerekli’, ‘doğru’, ‘yanlış’, ‘yükümlülük’, ‘hoş görülebilir’, ‘yasaklanmış’, (bazen ‘deontik’ terimler olarak da tanımlanıyor) gibi terimleri kullanmak yerine genellikle ‘iyi’, ‘kötü’, ‘erdemli’, ‘kötü niyetli’, ‘cesaretli’, ‘dürüst’ (bazen ‘aretaic’ terimler olarak da tanımlanıyor) gibi kelimeleri kullanmak istiyorlar. İlk kategoridekiler, onlara göre, ahlaka yanlış bir biçim veriyor: bir eylemi gerçekleştirmek ödev olarak veriliyor –bir insanın karakterini ya da tavırlarını geliştirmek ya da dünyadaki daha dikkat çekici özellikleri algılama kapasitesini geliştirmek için değil. ‘Ödevi yerine getirme’ ahlakının sığ, katı ve yavan olduğunu söylüyorlar. Bir Kantçı, bunun erdem fikrinde de var olduğunu söyleyebilir: tıpkı ödevin yaptığı gibi erdem de kişi üzerinde bir iddiada bulunur.

(4) *Kant ve Aristoteles: ödev motifiyle eylemde bulunmağa karşı (erdemli) arzu ile eylemde bulunma*

Aristoteles için erdemli insan ödev motifiyle eylemde bulunmaz: kişi erdemli şeyi istediği için yapar. Kant ise insanları sevmeyen, sempati duymayan birisini ödev duygusuyla eylemde bulunduğu için över (*Groundwork* 398): bir eylemin sadece ödev anlayışı ile gerçekleştirildiği zaman ahlaki olarak değerli (ya da ahlaki olarak en değerli) olduğunu söylüyor. Bir Kantçı

bunu, yalnızca teşvik edici olan ödev söyleminin, gerçekten, ödevin yeterli olması gerektiği anlamına geldiğini söyleyerek savunabilir: sempatik isteklerin olmasa bile, yine de doğru olanı yapabilirsin. Karşı-cevap bir Kantçının ‘aynı düşünceye çok fazla’ sahip olduğunu söylemek olacaktır: sempatik duygular eşliğinde gerçekleştirilen doğru ya da erdemli eylemlerde bile, ödev motifi erdem motifinin önüne geçer.

(5) *Kant ve Aristoteles: Mutluluk ve hayatın anlamı*

Aristoteles iyi hayat anlayışına sahiptir; insanoğlu için tatmin edici hayat. Erdemli hayat aynı zamanda mutlu hayattır. Erdemli hayat birisinin kendi işlevini en iyi şekilde yerine getirdiği hayattır: anlam ve amacı olan bir hayat. Kant için ise, birisinin kendi mutluluğunu yakalaması, ne ahlaki hayatın herhangi bir parçasını oluşturmakta ne de görünüşte, birisinin işlevini yerine getirmesi için amaç ya da anlam bulmak, ahlaki hayatın bir parçasıdır (kendisinin yeteneklerinizi geliştirin ve diğerlerinin mutluluğunu arayın demesine rağmen).

Kant ve Maria Herbert’in hikâyesiyle alakalı bu konular üzerine bazı sorular:

- (i) Maria’nın eylemleri doğru olmasına rağmen karakteri erdemli mi?
- (ii) Onun duyguları, ya da duygusuzlukları ahlaki bir öneme sahip mi?
- (iii) Deontik dil O’nun problemini yakalayabilir mi?
- (iv) Onun istekleri, ya da isteksizlikleri, ahlaki bir öneme sahip mi?
- (v) Anlam ve amaç eksikliği olmasına rağmen, O’nun sorumluluk sahibi bir hayatı olabilir mi?